

Begrotingsbehandeling 2020: Bijdrage ChristenUnie Almelo

7 november 2019

Voor ons ligt de begroting 2020. Vooraf kunnen we stellen dat het een bijzonder goed leesbaar document is. Ook inhoudelijk kan de fractie van de ChristenUnie zich er goed in vinden.

Allereerst het financieel herstel, ook voor de ChristenUnie een zeer belangrijk uitgangspunt. De Jaarverantwoording 2018 sloten we af met een positief eigen vermogen. Lopend jaar (2019) sluiten we af met een tekort maar dit tekort is niet zo groot als tijdens de voorjaarsrapportage geschetst. Wellicht starten we 2020 nog met een negatief eigen vermogen maar de begroting 2020 is sluitend en het financieel meerjarenperspectief biedt gunstige vooruitzichten. Menigeen had dit een half jaar geleden voor onmogelijk geacht!

Wel moeten wij daarbij blijven waken voor een opschuivend perspectief. Precies vier jaar geleden, bij de behandeling van de begroting 2016, heeft de ChristenUnie er al op gewezen dat je de boodschap dat het op korte termijn moeilijk is, maar dat de lange termijn meerjarig sluitend is, dat je die boodschap niet elk jaar kunt herhalen. Daarbij moet wel worden gezegd dat Almelo toen nog (net) niet onder preventief toezicht van de Provincie Overijssel was gesteld. Sindsdien is er veel veranderd. Bij de toelichting op de financiële scan van Almelo (8 oktober jl.) zijn door de Provincie al twee zaken benadrukt: ten eerste dat Almelo de afgelopen jaren een **bijzondere prestatie heeft geleverd in het terugdringen van de tekorten** en ten tweede dat we op een **'kantelpunt'** staan. We kunnen uitzien naar betere tijden waarin we niet meer onder toezicht staan en er investeringsruimte ontstaat! Chapeau!

Niettemin blijft de begroting zeer kwetsbaar, zoals ook weergegeven in de begroting. In 2020 is geen buffer meer beschikbaar om eventuele tegenvallers in het sociaal domein op te kunnen vangen (blz. 20). We hebben nog geen weerstandvermogen.

In de begroting herkennen en onderschrijven we een groot aantal speerpunten van de ChristenUnie. Bevordering van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners. Inwoners aan het werk helpen. Een collectieve schuldregeling. Een duurzaam wagenpark. Oog voor het probleem van winkelleegstand. Zomaar wat punten waar we ook als ChristenUnie voor staan. Een aantal actuele punten willen we er onderstaand uitlichten.

Iedereen telt mee: Subsidie en Vrijwilligers

Overeenkomstig de wens van een ruime meerderheid van de raad is in de begroting een besparingsvoorstel op het totaalbedrag van de subsidies opgenomen. In de zoekrichtingen naar bezuinigingen wordt niemand bij voorbaat uitgesloten, is de boodschap van de raad (motie 'kaders omvang zoekrichting subsidies' d.d. 27 juni 2019). De genoemde motie uit juni jl. is echter niet alleen financieel van aard, als bezuinigingsopgave. De motie ligt in het verlengde van een reeks eerdere moties van de raad met steeds dezelfde strekking. Dat begint met de unaniem aangenomen motie **'Right to Challenge'** bij de begrotingsbehandeling 2015 (d.d. 13 november 2014). De boodschap van de raad aan het college is om inwoners écht ruimte te geven om taken in de stad op zich te nemen. De achterliggende visie is dat inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties in toenemende mate eigen verantwoordelijkheid en initiatieven

nemen voor een betere samenleving, en dat de rol van de (compacte en integere) overheid daar meer op aan dient te sluiten¹.

Bij de behandeling van de perspectiefnota op 2 juli 2015 volgt de eveneens unaniem aangenomen motie **'Sturen met subsidie op maatschappelijke effecten vanuit opdrachtgeverschap'**. De boodschap van de raad is dat, bij het verstrekken van subsidie, de gemeente in haar opdrachtformulering de gewenste maatschappelijke effecten van de subsidie benoemt. Dit moet er toe leiden dat 'zware zorgkosten en het beroep op de overheid voor ondersteuning verminderen'. Aan het college wordt gevraagd de behaalde maatschappelijke effecten jaarlijks voor te leggen aan de raad, en om nieuwe partijen toe te laten tot de subsidiemogelijkheden die deze effecten nastreven.

De vraag is wat er terecht komt en terechtgekomen is van enerzijds dit opschudden van het gemeentelijk subsidieregister en anderzijds dit jaarlijks informeren van de raad. En ook in hoeverre het 'right to challenge' daaraan bijgedragen heeft. Bij de begrotingsbehandeling in november 2018 volgt vanuit de coalitie de meest specifieke motie² waarin grote subsidieontvangers als GGD Twente, Veilig Thuis Twente en Avedan bij naam worden genoemd, en gevraagd wordt de kosten en effecten in beeld te brengen van niet alleen de wettelijke taken die zij uitvoeren, maar ook de niet-wettelijke taken die zij namens de gemeente uitvoeren. Deze motie wordt expliciet aangehaald bij het verzoek van de raad aan het college om te besparen op subsidies.

Inmiddels zijn we per Raadsbrief geïnformeerd over de kaders en omvang van de zoekrichting subsidies (29 okt. 2019). Voor de ChristenUnie leidt het geen twijfel dat relatief kleine subsidies (orde 25.000 euro) aan organisaties als Stichting Budget op orde Almelo (Schuldhulpmaatje) of Stichting Present een groot maatschappelijk en daarmee kostenbesparend effect hebben. Dit is mede te denken aan de **vele vrijwilligers** die zich vanuit **intrinsieke motivatie** inzetten voor de doelstelling van dergelijke organisaties. Bij een bedrijf als Avedan (orde 3,5 Miljoen euro subsidie per jaar) blijken de Raad van Toezicht en directeur-bestuurder onderling vooral te onderhandelen over een vertrekpremie zodat een nieuwe directeur kan worden benoemd omdat het 'goed zou zijn voor de organisatie dat er nieuw elan komt'³. Elan slaat op bevoegenheid, het enthousiasme waarmee je de dingen doet. Als een organisatie twijfelt aan zijn eigen elan mogen wij als raad per definitie vragen stellen over de effectiviteit van deze organisatie. Gegeven de toelichting kan de ChristenUnie zich vinden in de via de raadsbrief voorgestelde maatregelen. We willen er daarbij wel voor pleiten om (1) niet te 'kaasschaven' maar duidelijke keuzes te maken op basis van maatschappelijke effecten, (2) in één keer een voorstel te maken voor de volledig taakstelling als geheel, in plaats van eerst het 'laaghangend fruit' en (3) waarderingssubsidies en vrijwilligers-initiatieven zoveel mogelijk te ontzien, mits wel een maatschappelijke impact. De vraag is wel of we voldoende inzicht hebben in het maatschappelijk effect en de doeltreffendheid van subsidies.

Van vrijwilligers horen we als ChristenUnie meermaals dat ze zich meer gewaardeerd voelen als toen ze nog een baan hadden. Er is dus niet alleen een effect bij de inwoners die ze helpen; maar er is ook een effect bij de vrijwilligers zelf. In een samenleving die ten onder gaat aan

¹ Bij de perspectiefnota in juli 2015 heeft de ChristenUnie via een motie gepoogd dit nog concreter te maken door voor te stellen dat vrijwilligers in ieder geval 50% van het budget meekregen als zij taken van de gemeente overnemen (motie 'overnemen taken door vrijwilligers' d.d. 2 juli 2015). Deze motie heeft het echter niet gehaald.

² Motie 'Betrekken van de "effecten van wettelijke en aanvullende uitvoeringstaken van maatschappelijke partners, in bijzonder de GGD Twente, VeiligThuis Twente en Avedan", bij de bezuinigingsopgave' d.d. 1 november 2018.

³ <https://www.tubantia.nl/almelo-e-o/twentse-welzijnsorganisatie-hoopt-op-nieuwe-elan-na-vertrek-topvrouw~a2085736/>

prestatiedruk is dit een belangrijke constatering. Een 'uitkeringstrekker' moet, in het kader van de tegenprestatie, dus niet als vrijwilliger aan de slag vanuit een voor-wat-hoort-wat principe. Of een gepensioneerde is niet direct een 'verdringer van werk' als hij of zij als vrijwilliger aan de slag gaat. **Vrijwilligers geven zin aan hun leven hetgeen ten goede komt aan de hele maatschappij.** Waardering uit zich niet alleen in economisch prestatie indicatoren als een salaris. We hopen dit besef over te kunnen brengen op de politiek in Almelo.

Iedereen telt mee: Soweco

Er is veel te doen rondom Soweco. Soweco bestaat feitelijk uit twee onderdelen. Er is enerzijds de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Soweco waarin zes gemeenten gezamenlijk vorm en uitvoering geven aan de Wet sociale werkvoorziening (WSW). Anderzijds is er de NV Soweco, waarvoor in de vorige collegeperiode beleid ingezet is om deze NV te ontvlechten van de GR en meer ondernemingsvrijheid te geven zodat het kan uitgroeien tot een zelfstandige (commerciële) onderneming. De ChristenUnie heeft deze koers altijd gesteund om op deze wijze de levensvatbaarheid van Soweco te vergroten. Voor de ChristenUnie was en is Soweco de partner om onze inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt (aan een baan) te helpen. Langzaam maar zeker zijn er echter ook bij ons twijfels ontstaan of de NV Soweco het wel gaat redden als commerciële onderneming die op lange termijn zijn eigen broek kan ophouden. Dat begint al met de vraag (en verwachting) van Soweco omtrent het aandeelhouderschap van individuele gemeenten in deze nieuwe maatschappelijke onderneming. Hier zijn wij altijd pertinent tegen geweest, want dan zou je van de NV een nieuwe 'Gemeenschappelijke Regeling' en/of aan de gemeente 'verbonden partij' maken. Een onderneming draagt zijn eigen risico's.

Hoe dan verder? De plannen van het college omvatten drie richtingen.

- Medewerkers van Soweco die werken in het groen worden geïntegreerd in het (intern verzelfstandigde) groenbedrijf. Dit betreft zowel de doelgroep als de begeleiding (kennis en expertise). We steunen dit principe.
- Soweco heeft ook een taak in de detachering en het toeleiden naar werk, m.n. het uitzendbureau Extend van Soweco. Dit wordt samengevoegd met het werkplein. Nu gebeurt er immers dubbel werk bij Soweco en het Werkplein, die beiden een netwerk met ondernemers onderhouden om inwoners aan het werk te helpen. De ChristenUnie heeft hier de afgelopen twee jaar al meermaals op gewezen en voorgesteld zaken te integreren. Het is de vraag hoe deze integratie het beste kan: neemt Soweco het werkplein over of vice versa. Strikt gesproken is dit uitvoering (en dus geen zaak voor de raad). Het principe steunen we.
- Tenslotte het meest ingewikkelde deel, het zogenaamde beschut werk (WSW en participatiewet). Rijssen-Holten en Hellendoorn gaan dit als gemeente zelf uitvoeren. De andere vier gemeentes zetten dit gezamenlijk in de markt (inkoop), waarbij men het meenemen van de begeleiding kan/moet afdwingen (of afhankelijk van hoe je het doet neemt de gemeente de begeleiding zelf in diens)t. Dit onderdeel is moeilijk te overzien, en lijkt meer een proces dat je ingaat.

Voor de ChristenUnie is belangrijk dat baan- en loonzekerheid van de doelgroep voor de toekomst wordt gegarandeerd. Van de overige werknemers van Soweco zal uiteindelijk circa een kwart van de werknemers (10-15 FTE) zijn baan verliezen. Dit gaat dan vooral hoger management en staf. Hier wordt eenmalig geld voor uitgetrokken (zogenaamde frictiekosten, circa 5 miljoen). Verdere uitwerking zal nog heel wat tijd en inspraak kosten. Wij staan echter achter de voorgestelde richting en zien de realisatie hiervan met vertrouwen tegemoet. De (ingewikkelde) structuur van Soweco moet wat de fractie van de ChristenUnie betreft sowieso veranderen. We

hopen daarbij op eensgezindheid van bestuur, directie, Raad van Toezicht en OR, die we daarbij veel wijsheid toewensen. De doelgroep aanzetten tot onrust en demonstraties bij elke raadsvergadering lijkt ons in ieder geval niet de bedoeling? Hier heeft niemand belang bij.

Kinderen zijn de toekomst: Coalitie Y

Begin dit jaar nam de ChristenUnie samen met diverse jongerenorganisaties het initiatief tot Coalitie-Y. De Y wijst op de generatie millennials: jongeren die geboren zijn tussen 1985 en 2000. Deze generatie staat onder (psychische) druk door een opeenstapeling van factoren. Het is de eerste generatie die het slechter heeft/krijgt dan de generatie van hun ouders. Op korte termijn is er stress door toenemende prestatiedruk, onder andere vanwege het bindend studieadvies en studieschulden. Op langere termijn loop deze groep aan tegen problemen op de arbeids- en huizenmarkt: Er is steeds minder kans op een vast contract en het vinden van een betaalbare woning is moeilijk. De Sociaal-Economische Raad (SER) deed onderzoek naar het toekomstperspectief van jongeren en concludeert dat jongeren onevenredig hard getroffen worden door opeenvolgende kabinetsmaatregelen. Ook beveelt de SER aan een **generatietoets** in te stellen om van tevoren te kijken welke leeftijdscategorieën extra hard getroffen worden door voorgenomen beleid. Ook de ChristenUnie Almelo wil de toenemende druk op jongeren op de agenda zetten, oplossingen voorstellen en politiek draagvlak creëren. We komen met een motie rond een generatietoets.

(Godsdienst)vrijheid: Mensenhandel

Alle gemeenten in Nederland moeten uiterlijk in 2022 beleid hebben ontwikkeld over hoe om te gaan met mensenhandel. In Enschede is er eind 2016 al een meldpunt loverboyproblematiek opgericht. Dit meldpunt zal zich verbreden zowel inhoudelijk (expertisecentrum mensenhandel) als waar het gaat om het gebied (Twente). In de begroting zien we dit terugkomen (blz. 18, 59). Herman Bolhaar meldde als nationaal rapporteur mensenhandel dat het gaat om een onderschat probleem. Dat komt mede doordat mensen sommige situaties niet herkennen. Als ChristenUnie hebben we, samen met de VVD, een politiek beraad aangevraagd om een beter beeld te krijgen van de situatie. Daarna volgen eventuele voorstellen richting het beleid.

Duurzaamheid: Warmtevisie

Om Almelo in 2050 energieneutraal te laten zijn moet er nog heel wat werk verzet worden. Er wordt hard gewerkt aan de Regionale Energie Strategie. Fossiele brandstoffen moeten zoveel mogelijk gespaard worden en hiervoor in de plaats kijken we naar natuurlijke energiebronnen als zon, water en wind, maar ook alternatieve vormen van gas. Heel Almelo van het aardgasnet afkoppelen vraagt om goede structuren. Hiervoor wordt een warmtevisie opgesteld. Hoe gaan we het proces in, om de stad wijk voor wijk van alternatieve warmte te voorzien. Samen met stakeholders en woningbouw corporaties wordt deze visie opgesteld. Maar laten we de belangrijkste stakeholders hierin niet vergeten: de inwoners van Almelo. Er wordt hierin nogal wat van hen gevraagd. Het betreft hun, al dan niet eigen, woning. De plek waar ze zich comfortabel willen voelen. Een breed draagvlak onder de inwoners van de stad kan zorgen voor een goede afwikkeling van het hele proces. Particuliere initiatieven moeten worden gestimuleerd.

Binnenstad

De fractie van de ChristenUnie ziet de positieve ontwikkelingen in de binnenstad. Het water komt weer verder de stad in en er worden meer bomen en ander groen aangelegd. De stad wordt fraaier en moet zo aantrekkelijker worden voor de inwoners van Almelo en daarbuiten. We hopen dat het college haast maakt met de leegstandsverordening en/of het invoeren van een leegstandsbelasting en deze het beoogde effect heeft, zodat er minder panden lang leeg staan. Ook zijn we blij met het vervolg van het gevefonds, om winkelpuien te verbeteren of in oude staat te herstellen, om zo het cultureel erfgoed in stand te houden.

Regio Twente

De begroting voorziet ook in een bijdrage aan de regiodeals (blz. 16). De fractie van de ChristenUnie ziet het belang van het vele geld dat in de regio wordt 'gepompt' en steunt dit. Maar met de discussie rond 'Lithium Werks' nog in het achterhoofd weten wij ook dat soms in beperkte kring of op basis van enkele A4tjes over de inzet van vele miljoenen aan publiek geld wordt beslist. We willen hierbij het belang van een goede 'governance' en een goede evaluatie van de resultaten benadrukken. Wat ons betreft is een vereenvoudiging en herstructurering van de Regio Twente, zoals recent voorgesteld door de kring van gemeentesecretarissen, een goede eerste stap. Wij steunen dit en hopen dat ook steden als Enschede en Hengelo hierin zullen opereren vanuit het belang van de regio, en niet vanuit hun (machts)positie in bestaande structuren. Net zo goed als dat de ChristenUnie nog steeds hoopt dat, aangaande het aandeelhouderschap van Twence, andere steden vanuit hun eigen belang Almelo niet langer dwingen risicodragend mee te investeren in een commercieel bedrijf.

Tenslotte

Sinds de perspectiefnota vlak voor het zomerreces is er enerzijds niet veel gebeurd (korte tijd) en anderzijds weer veel gebeurd, zoals bovenstaand ook aangekaart. In de raad observeren we een toenemend luisteren, en daarmee respect voor elkaars standpunten. Daar zijn we dankbaar voor. Tegelijkertijd bespeuren we ook nog wel eens wantrouwen naar elkaar, en richting het college. Dat is niet goed. Behandel de mensen zoals jullie door hen behandeld zouden willen worden, zegt Jezus in de zogenaamde Bergrede. Het onderling vertrouwen dat we als raad en college hebben zullen we ook uitstralen naar, en is daarmee bepalend voor het vertrouwen van de inwoners in ons bestuur, onze stad. De ChristenUnie fractie hoopt van harte dat er tussen raad, college en maatschappelijke partners een nieuwe samenwerking en rolverdeling ontstaat die waarborgt dat het perspectief voor alle inwoners verbetert en dat er in ieder geval voor de kwetsbare inwoners van Almelo sprake is van sociale stijging. De ChristenUnie fractie wenst raad, college en ambtelijke organisatie daarbij Gods zegen toe.

Fractie ChristenUnie
Wouter Teeuw & Jeanet Buikema